

Ks. M. Michalski. *Antologia literatury patrystycznej*. T. 1 z. 1-2. Warszawa 1969 ss. 425 + 408.

W stosunkowo krótkim okresie polska nauka teologiczna otrzymała drugą z rzędu antologię literatury patrystycznej. Autorem pierwszej jest ks. A. Bober TJ¹, drugą przygotował wieloletni i znany profesor tej dyscypliny teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a następnie na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, ks. Marian Michalski. Prezentując teologom polskim swoją *Antologię*, autor stwierdza, że „chce - by ona - była po prostu tylko podręczną pomocą naukową przy nauczaniu elementów patrologii w naszych szkołach teologicznych” (s. 9).

Wybrane przez autora teksty ilustrują literaturę patrystyczną z pierwszych trzech wieków starożytności chrześcijańskiej z okresu przedkonstantyńskiego. W całości *Antologia*

obejmuje 57 wybranych tekstów z 33 różnych Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych. Spośród Ojców apostoelskich czytelnik otrzymał teksty *Nauki XII Apostołów*, teksty św. Klemensa Rzymskiego, św. Ignacego Antiocheńskiego i *Pasterza Hermasa*. Bardzo ciekawy jest dobór tekstów, zaczerpniętych z apokryfów Nowego Testamentu. Są one prawie w całości po raz pierwszy drukowane w języku polskim i reprezentują apokryficzne Ewangelie św. Piotra i Tomasza, protoewangelię Jakuba, Dzieje Piotra, Dzieje Pawła i Tekli oraz Apokalipsę Piotra. Najstarsze homilie kościelne autor zaczerpnął z II listu św. Klemensa Rzymskiego i Homilii paschalnej Melitona z Sardes, natomiast klasyczną apologię starożytności chrześcijańskiej reprezentują Arystydes, św. Justyn, Tacjan, Hermiasz, Minucjusz Feliks, *List do Diogneta*, św. Ireneusz z Lyonu, św. Hipolit Rzymski i Tertulian z Afryki. Wybór akt męczeńskich zasługuje w pełni na podkreślenie; są

¹ *Antologia patrystyczna*. Kraków 1967; tenże. *Studia i teksty patrystyczne*. Kraków 1967.

to najczęściej najstarsze tego rodzaju przekazy literackie jak: Męczeństwo św. Polikarpa, Akta Męczenników Scylitańskich, Męczeństwo św. Perpetuy i Felicyty i nieco późniejsze Akta prokonsularne św. Cypriana. Z wielkich teologów tego czasu autor dał szereg tekstów z pism Klemensa Aleksandryjskiego, Orygenesesa, św. Cypriana, a nadto św. Grzegorza Cudotwórcy i Metodego z Olimpu. Miłośnika prawa kościelnego zainteresują teksty Tradycji apostołskiej i Didaskaliów, zaś historyka kościelnego — wyjątki z pism Laktancjusza.

Wielką zaletą *Antologii* jest fakt, że autor przeprowadził bardzo udaną selekcję tekstów i autorów; również przytoczone teksty są z reguły stosunkowo długie, dzięki czemu zarówno wykładowca, jak i student otrzymali możliwość lepszego zrozumienia i pogłębienia literatury patrystycznej. Na podkreślenie zasługuje również sam przekład, oddający teksty w pięknej i zrozumialej szacie języka polskiego, chociaż w wielu wypadkach były to teksty trudne do przetłumaczenia z języka oryginalnego. Niektóre z nich autor przejął z gotowych już tłumaczeń (s. 11), szkoda jednak, że nie zaznaczono, które to są teksty i z jakich tłumaczeń je zaczerpnięto. Zebrane w grupy treściowe publikowane teksty poprzedza

wstęp, który należy ocenić pozytywnie. Wstępy te posiadają charakter źródłoznawczy i w każdym wypadku zapoznają czytelnika z treścią teologiczną danego tekstu.

Można też wysunąć pewne pretensje do autora, że mimo zastrzeżeń wyrażonych we wstępie, nie zaopatrzył tekstów *Antologii* żadnym komentarzem i przypisami. To prawda, iż pewną rolę tego komentatora spełniają „wstępy”, trzeba jednak zauważyć, że dodanie przypisów do *Antologii* podniosłoby niewątpliwie walor naukowy. Szkoda również, że w *Antologii* nie zaznaczono, z jakich wydań krytycznych poszczególne teksty zostały zaczerpnięte. Załączenie bowiem choćby skróconego opisu bibliograficznego tych wydawnictw służyłoby również celowi „praktyczno-dydaktycznemu”, który sobie postawił we wstępie autor (s. 12). Całość *Antologii* uzupełniają indeksy imion i nazw oraz rzeczy, a nadto krótkie streszczenie w języku francuskim. Niech wolno będzie przy końcu wyrazić nadzieję, że książka ta w wypadku, gdy znajdzie się w rękach studenta teologii, spełni zakreślony przez autora cel: „zainteresuje ona studentów teologii literaturą starochrześcijańską i zbliży ich do niej”

Ks. Bolesław Kumor